

ZAHVALA

Zahvaljujeva se mag. Andreju Seliškarju za pomoč pri iskanju literaturnih virov in nasvete pri pisanju notice. Hvala dr. Tinki Bačič za koristne napotke in izboljšave.

BRANKO DOLINAR, GINO DAL COL

Fritillaria meleagris L.

Pregled nahajališč močvirske logarice (*Fritillaria meleagris* L.) znotraj avtocestnega obroča Ljubljane

An overview on distribution of *Fritillaria meleagris* in urban area of Ljubljana

- 9952/2** Slovenija: Ljubljanska kotlina, Ljubljana, travnik za Nacionalnim inštitutom za biologijo; GKX: 459208 GKY: 101103. Det.: Simona Strgulc Krajšek, Nejc Jogan, pomlad 2016
- 9952/2** Slovenija: Ljubljanska kotlina, Ljubljana, travnik med Glinščico in obvoznico JJV od Podutika; GKX: 458198 GKY: 102374. Det.: T. Bizjak, 10. 4. 2016, T. Bizjak, Marijan Govedič, 26. 3. 2017, 17. 4. 2017
- 9953/3** Slovenija: Ljubljanska kotlina, Ljubljana, travnik med Potjo spominov in tovarištva in Cesto na Mesarico, 180 m Z od mosta na Jurčkovi cesti čez Ljubljano; GKX: 462150 GKY: 99048; Det.: T. Bizjak, 3. 4. 2017
- 9953/3** Slovenija: Ljubljanska kotlina, Ljubljana, travnik V od Pot spominov in tovarištva J od Hladnikove (Jurčkove) ceste in S od Malove ulice; GKX: 462418 GKY: 98889. Det.: T. Bizjak, 7. 4. 2016, 6. 4. 2017
- 9953/3** Slovenija: Ljubljanska kotlina, Ljubljana, travniki V od Pot spominov in tovarištva J od Malove ulice in S od Pot spominov in tovarištva GKX: 462400 GKY: 98443. Det.: T. Bizjak, 7. 4. 2016, 3. 4. 2017
- 9953/3** Slovenija: Ljubljanska kotlina, Ljubljana; travniki med Ižansko cesto, Potjo spominov in tovarištva in kanalom Prošča S od AC; GKX: 462364 GKY: 98148. Det.: T. Bizjak, 7. 4. 2016, 3. 4. 2017
- 9953/3** Slovenija: Ljubljanska kotlina, Ljubljana; travnik med Borovniško in Metliško ulico v Rakovi Jelši; GKX: 461930 GKY: 98152. Det.: T. Bizjak, 7. 4. 2016, 3. 4. 2017
- 9953/3** Slovenija: Ljubljanska kotlina, Ljubljana; travnik ob V strani parkirišča pri gostilni Livada; GKX: 462475 GKY: 99105 Det.: T. Bizjak, 7. 4. 2016
- 9953/3** Slovenija: Ljubljanska kotlina, Ljubljana; Travniki na koncu ulice Štefke Zbašnikove; GKX: 462147 GKY: 98104. Det.: T. Bizjak, 7. 4. 2016

Slika 1: Razširjenost močvirske logarice (*Fritillaria melagris*) v urbanem okolju mesta Ljubljane
Figure 1: The distribution of *Fritillaria melagris* in Ljubljana

Zavarovane rastlinske vrste pogosto povežujemo z njihovo redkostjo. Nekatere zavarovane rastline izginjajo zaradi neposrednega vpliva nanje (trganje), večina pa izginja zaradi uničevanja njihovih habitatov. Tam, kjer so prisotne, se lahko pojavljajo masovno, kar je tudi ključno za ohranjanje močne populacije. Ena izmed takšnih vrst je močvirska logarica (*Fritillaria meleagris* L.), ki v spomladanskih mesecih pokriva travnike Ljubljanskega barja (ČELIK & al. 2009). Močvirska logarica je ena prvih zavarovanih rastlinskih vrst pri nas. V Spomenici (ANON. 1920) še ni bila omenjena, so jo pa zavarovali že leta 1949 (ČELIK & al. 2009). Sprva je bilo prepovedano samo trganje, danes pa je zavarovan tudi njen habitat (ANON. 2004). Močvirska logarica je v Rdečem seznamu uvrščena med ranljive vrste (ANON. 2002).

V Sloveniji je močvirska logarica razširjena še v Prekmurju, na Štajerskem in v Krakovskem gozdu (JOGAN & al. 2001); odkrita so bila tudi nova, večinoma izolirana nahajališča. Tako je bila najdena na Kočevskem (ACCETTO 2005; ACCETTO & BONČINA 2006) in ob reki Savi blizu Litije (JOGAN 2016).

Močvirska logarica je bila nekoč razširjena na območju Ljubljane, podobno kot nekatere druge vrste, ki so danes zavarovane. Navajajo jih številni avtorji. Podatki so zbrani v WRABER & SKOBERNE (1989), vendar o gostoti populacij ne izvedemo ničesar. Upravičeno lahko sklepamo, da so bili travniki med Šiško in centrom Ljubljane ob Glinščici spomladi v času cvetenja močvirske logarice škrlatnordeči, tako kot so danes samo še travniki na Ljubljanskem barju. Mesto Ljubljana se je vse bolj širilo na vse strani, s čimer se je krčnil habitat danes redkih in nekaterih zavarovanih vrst. Do danes se je raba prostora v samem

mestu in na njegovem obrobju močno spremenila. Površine so pozidane in potoki regulirani, travniki intenzivirani ali spremenjeni v njivske površine. Kot zeleni otok je ohranjen Rožnik, ki so ga leta 1984 proglasili za krajinski park, v njem pa začrtali tudi dva naravna rezervata, oba izključno zaradi zavarovanih rastlinskih vrst (ANON. 1984). Po nekaterih ustnih virih so bili še pred 30 leti travniki pod Rožnikom polni močvirskih logaric (*Fritillaria melagris* L.), poletnih velikih zvončkov (*Leucojum aestivum*), sibirske perunike (*Iris sibirica*) in rumene maslenice (*Hemerocallis lilioasphodelus*).

Močvirsko logarico najdemo na mokrotnih travnikih ter v vlažnih gozdovih. V splošnem je znano, da na vrsto negativno vplivata prekomerna košnja in gnojenje.

Pred osmimi leti so ČELIK & al. (2009) izvedli veliko raziskavo na Ljubljanskem barju. Med drugim so dokumentirali tudi pojavljanje močvirske logarice v urbanem okolju mesta Ljubljane, in sicer južno od sotočja Malega Grabna in Ljubljanice, na območju Rakove Jelše ter na območju med Kosezami in Podutikom (ČELIK & al. 2009). Nekateri od teh lokacij navajata tudi WRABER & SKOBERNE (1989). Stanje vrste je 2010 in 2011 preverila PARADIŽ (2011) in ponovila raziskavo na izbranih travnikih na Ljubljanskem barju in ob Ižanski cesti.

Glede na zgodovinske podatke in bližino Ljubljanskega barja smo se odločili, da preverimo stanje močvirske logarice v urbanem okolju mesta Ljubljane – znotraj obvoznice oziroma neposredno ob njej. K popisu nas je spodbudil projekt popis flore Ljubljane (JOGAN & al. 2015); takrat so s popisi začeli šele v mesecu maju in tako izpustili večji del spomladanske flore. Zato smo marca in aprila 2016 in 2017 pregledali vsa primerna območja, predvsem vsa znana nahajališča močvirske logarice znotraj avtocestnega obroča in tik ob njegovih zunanjih mejah; iz popisa smo izvzeli območje izven južne obvoznice, ki meji na Ljubljansko barje. V prihodnosti bi bilo smiselno pregledati tudi območje Ljubljane izven obvoznice ob Ljubljanci v Zalogu, s čimer bi tako zajeli celotno območje urbane Ljubljane.

V popisu 2016 in 2017 so se na največji površini močvirske logarice razraščale na travnikih med Ižansko cesto in Ljubljanico, precej smo jih opazili še na travniku med Barjansko cesto, južno obvoznico in Ljubljanico. Eno izmed večjih nahajališč je tudi močvirni travnik pri Podutiku, na zunanji strani obvoznice. Nekaj primerkov močvirske logarice je bilo tudi na močvirnem travniku za Nacionalnim inštitutom za biologijo. Novih nahajališč nismo našli, smo pa potrdili pet znanih.

Potrdili smo, da je močvirska logarica v Ljubljani znotraj avtocestnega obroča še vedno prisotna, na nekaterih travnikih v večjih gostotah, na drugih verjetno na pragu izumrtja. Četudi močvirska logarica pokriva velike površine na Ljubljanskem barju, to ne pomeni, da je znotraj urbanega območja ni smiselno varovati. To nam ne nazadnje nalaga zakonodaja. Varstvo te vrste je dokaj enostavno, saj je na površinah, kjer so že visoke gostote, treba le ohranjati sedanjí režim rabe (košnja, gnojenja, odvodnjavanje). Težje bo ohraniti vrsto na območjih, kjer je številčnost nizka, saj bo treba najprej ugotoviti, kateri dejavnik je do tega pripeljal. Travniki pri Biološkem središču so vključeni v Krajinski park Rožnik, zato bi bilo smiselno čim prej sprejeti ukrepe za aktivno varstvo močvirske logarice. Vsa ostala rastišča ležijo izven območja varstva. V zavarovanem območju bi bilo smiselno vrsto predstaviti javnosti. Rastišča so neposredno ob Poti spominov in tovarištva, zato bi Mestna občina Ljubljana lahko na ustreznem mestu ob Poti postavila informacijsko tablo, čeprav močvirskih logaric v polnem razcvetu ni mogoče zgrešiti. Ob Poti spominov in tovarištva uspevajo verjetno še druge zanimive vrste, zato bi bila primerna raziskava flore ob celotni trasi in nato tudi postavitev dodatnih informacijskih tabel. Najpomembnejše pa je seveda ohraniti travnike z močvirsko logarico – jih v prihodnosti izvzeti iz zazidalnih načrtov in ne spreminjati njihove namembnosti, npr. v vrtove.

ZAHVALA

Hvala Aliju Šalamunu iz Centra za kartografijo favne in flore za izdelavo karte.

VIRI

- ACCETTO, M. & A. BONČINA, 2006: *Fritillaria meleagris* L. Notulae ad floram Sloveniae 70. Hladnikia (Ljubljana) 19: 48–49.
- ACCETTO, M., 2005: *Fritillaria meleagris* L. Notulae ad floram Sloveniae 68. Hladnikia (Ljubljana) 18: 43–44.
- ANON., 1920: Spomenica Odseka za varstvo prirode in prirodnih spomenikov, Glasnik Muzejskega društva 1 (1-4): 69–75.
- ANON., 1984: Odlok o razglasitvi Tivolija, Rožnika in Šišenskega hriba za naravno znamenitost. Uradni list SRS 21: 1246–1272.
- ANON., 2002: Pravilnik o uvrstitvi ogroženih rastlinskih in živalskih vrst v rdeči seznam. Uradni list RS 82: 8994–8975.
- ANON., 2004: Uredba o zavarovanih prosto živečih rastlinskih vrstah. Uradni list RS, Ljubljana 46: 5933–5962.
- ČELIK, T., B. VREŠ & A. SELIŠKAR, 2009: Ocena stanja populacij in habitatov ter predlog monitoringa za ogrožene vrste barjanski okarček (*Coenonympha oedippus*), močvirski tulipan (*Fritillaria meleagris*) in Loeselova grezovka (*Liparis loeselii*) na Ljubljanskem barju. Končno poročilo. Biološki inštitut Jovana Hadžija ZRC SAZU, Ljubljana. 67 str.
- JOGAN, N. (ur.), 2016: Nova nahajališča – New localities 37. Praprotnice in semenke (Tracheophyta). Hladnikia, Ljubljana 38: 72–75.
- JOGAN, N. (ur.), T. BAČIČ, B. FRAJMAN, I. LESKOVAR, D. NAGLIČ, A. PODOBNIK, B. ROZMAN, S. STRGULC KRAJŠEK & B. TRČAK, 2001: Gradivo za atlas flore Slovenije. Center za kartografijo favne in flore, Miklavž na Dravskem polju. 443 pp.
- JOGAN, N., S. STRGULC KRAJŠEK & T. BAČIČ, 2015: Popis flore znotraj obvoznice mesta Ljubljane s poudarkom na tujerodnih invazivnih rastlinskih vrstah. Končno poročilo o izvedbi projektne naloge.
- PARADIŽ, J., 2011: Biomonitoring rastlin in okolja za trajnostno izvajanje varstva narave. Revija za geografijo – Journal for Geography (Ljubljana), 6–2: 143–152.
- WRABER, T. & P. SKOBERNE, 1989: Rdeči seznam ogroženih praprotnic in cvetnic SR Slovenije. Varstvo narave (Ljubljana), 14, 15: 1–429.